

MAHULENA, KRÁSNÁ PANNA

*

BYLO, KDY BYLO; NEŽ JEDNOU BYLO, CO ŽIL KDESI král, a ten měl překrásného syna, kterého velmi miloval. Ale cože – matka mu umřela, otec se oženil a macecha syna nenáviděla; proto chtěl syn odejít do světa. Otec mu v tom ale bránil a pustiti ho nechtěl. Jedenkráte procházel se princ po zámku a tu vidí v jedné izbě¹ za pecí obraz, na němž byla krásná paní vypodobněna. – „Ej,“ zvolal, „kdože muohol dakedy na svetě tak krásny byť!“ – „To bola tvoja vlastná mať,“ pravil mu otec, který za ním byl přišel, „volali ju Zlatou pannou a nebolo jej páru na krásu vo svetě.“

Mladý synek se dlouho na obraz díval a potom si předsevzal, že půjde do světa takovou pannu hledati, a dokud jí podobné nenajde, že se domů nevrátí. – Otec mu to ale zase vymlouval, aby se té myšlénky vzdal, a slíbil mu, že dá sám takovou pannu ve světě hledati, jako byla jeho matka. I dal svolati dvořany a rádce, by jim to přednesl a do světa je rozeslal pro pannu tak krásnou, jako byla nebožka královna. Po radě rozešli se dvořané na vše strany hledati pannu. Hledali po celém království, za horami, za dolami; přešel rok, a ničeho nenašli.

Znova sešla se rada; radili se co počítí, aby se princovi, který tužbou po krásné panně scházal, vůle vyplnila. – Tu vstal mezi rádci starec a takto pravil: „Vidím, že sa na ničom usjednotiť nĕmuožetě. Princovi však Zlatú pannu najst musíme, lebo nám on ľahko do sveta odídě, ľahko sa i pominút muože; druhého nástupcu nĕmáme, a tak by naša krajina bez hlavy zostala. – Počujtĕ², bratia, moju radu. Cez naše mesto, jako vietě, veľo³ ľudí z ďalekých krajín idě, i zametajmeže⁴ my všetky studně, len kráľouskú nahajme otvorenú, aby každý, cudzí i domácí, len z tej pili. U studně položme stráž,

¹ V světnici. ² Poslyšte. ³ Mnoho. ⁴ Zaházejme.

aby sa každého, kdo budě chceť pit, spytovala⁵, či něchyroval⁶ o Zlatej panně; a keď sa taký člověk najde, aby ho hněď pred kráľa viedli!“

„Toto veru budě dobre!“ pravili pánové, vyslechše radu starcovu. Zametali všěcky studně, jen královskou nechali otevřenou a postavili k ní stráž. Tu se lidé začali hrnouti k té studni, cizí a domácí, an byla ta jediná. – Každý dostal sice vody, ale musel odpověditi na otázku, zdali ví co o Zlaté panně. – Dlouho se ničeho nedověděli; – až jednou v letě přihnal se k studni poutník, celý prachem zapadnutý, uhořený⁷ a velmi smedný⁸. I prosil, aby se mu dovolili napíti. Stráž mu řekla, pod jakými výmínkami vody dostane, a když přivolil pověděti, co ví, podala mu vody. „No,“ pravil poutník, když se byl napil, „teraz⁹ vám poviem, čo viem. – Ja som veru veľo sveta pochodil, aj som veľo chyroval – tiež to som chyroval: že je voľakdě¹⁰ jedna taká krása, čo keď na ňu pozre, nachby jakéhokoľvek tvrdého srdca bol, hněď musí od jej veľkej krásy zomdlet alebo i zomreť.“

„Nuž, a či něvietě, dobrý člověk, kdě býva a jako sa volá¹¹?“ ptala se stráž.

„Ba veru viem, tam ju ľudia Mahulenou, krásnou pannou, volajú, kdě býva, něviem doista, ale by som tam ažda potrafil.“

Stráž dovedla hned poutníka ku králi a vše, co řekl, mu pověděla. – „No ale, či je naozaj¹² tak krásna jako tento obraz?“ ptal se král poutníka. „Eh, dva razy¹³ krajšia je Mahulena!“ zvolal poutník, „lebo na tú kdo něvdojak¹⁴ pozre, hněď zomdleje alebo i zomre.“

Jak to princ uslyšel, hned řekl otcí, že si on sám po ni půjde. Otec mu darmo vymlouval, darmo se všickni vzpírali proti tomu, on jinak nedal. Tedy když otec viděl, že musí býti povolen, žádal onoho poutníka, aby syna sprovázal.

⁵ Ptala. ⁶ Neslyšel chýr – pověst. ⁷ Od slunce opálen. ⁸ Žízňiv. ⁹ Nyní.

¹⁰ Někde, kdesi. ¹¹ Jmenuje. ¹² Opravdu. ¹³ Dvakrát krásnější.

¹⁴ Znenadále.

„Ej, paně kráľu,“ řekl poutník, „už ja to vďačně urobím¹⁵, keď ma váš syn budě poslúchat a vřetko urobí, čo mu ja buděm kázat.“ Na otcovu radu se princ poutníkovi podvolil. Když byli na cestu připraveni, rozžehnal se princ s otcem a vydali se s poutníkem na cestu. – Macecha byla ráda.

řli dlouhý čas přes tmavé hory, pláne a doly, starými cestami, až řišli jedenkrátě do velmi tmavé hory (lesa): „No čože tu,“ ozval se umdlený princ, „kděže my tu proti noci puojďeme, kděže tu nocovat, keď tu ani ohňa, ani diery? – Choděme ažda ďalej!“

„Vydriap sa na tohoto buka, či by si dakďě svetielko nř-zazrel!“ – pravil poutník princovi. – Nerozmýřlel se princ, vydrápal se na nejvyšří buk a tamodtud se díval na vře strany.

„No, či vidíš dakďě svetielko?“ – volal naň poutník.

„Ba veru vidím, ale je to velmi ďaleko,“ odpovídal princ.

„No, len si dobre pametaj, puojďeme ta.“

Jak seřel princ dolů, hned se pohnuli ďale, ale tma bylo jako v rohu, a dlouho řli, než dořli k samotnému domečkü, co se v něm svítilo. V nídu dnuka¹⁶, tu vidí starce tak ředivého jako holub za stolem sedět a knihy písat. „Pánboh daj řťastia!“ pozdravili poutníci starce, ale ten se ani nepohnul, ani se na ně nepodíval, jen psal a psal za tím stolem. Pocestní stáli při dverřích, čekajíce, že jim snad přece něco odpoví, ale ten se na ně ani neohlědnul, jen psal a psal. „Veru si my len políhajme, keď nám ani tak ani tak něodpovedá, veď nám ažda samotný starý člověk nič něurobí,“ řekl princ. – Lehli si.

Princ usnul hned, ale poutník neusnul a pozoroval, co bude starec dělati. Starec psal. – O pułnoci přiletěly do jizby tři vrány, z těch udělaly se tři panny, a to byly starcovy dcery.

„Otěc, otěc!“ vzkříkly, „kdože tu nocuje?“

„Ba veru nocujú tu dvaja pocestní; ale zato nič, len rozprávajtě“ – řekl starec.

¹⁵ Rád udělám. ¹⁶ Veřli dovnitř.

„No veru my nĕbudĕme rozprávat, lebo by nás mohli títo ľudia vypočúvať,“ bály se panny.

„Čože by počuli, veď spia¹⁷, a keď i nĕspia, lahudnĕ¹⁸ sa oni o to starajú. – Tak povedzže ty, najstaršia, kdĕže si dnĕs chodila a čo si vo svetĕ počula?“ – Tu začala najstaršia povídati: „Bola som, bola v ďalekom, širokom svetĕ a tam som počula, že si jedon mladý princ Mahulenu, krásnu pannu, hľadá.“

„Kdĕže si ty, stredná dcĕra, chodila a čože si vo svetĕ počula?“ – pťal se stavec druhĕ.

„Chodila som ja, chodila po ďalekom, širokom svetĕ a tam som počula, že princ hľadá Mahulenu, krásnu pannu, a že prídĕ na dve cesty: jedna budĕ bahnatá, druhá budĕ dobrá; keď on puojdĕ tou dobrou, nikdy jej nĕdostanĕ, keď puojdĕ bahnatou, muože jeho ženou byť.“

„Kdĕže si ty, moja tretia dcĕra, chodila a čože si vo svetĕ počula?“ – pťal se stavec nejmladší.

„Chodila som, chodila po ďalekom, širokom svetĕ a tam som počula, že princ Mahuleny, krásnej panny, nĕdostanĕ, jak jej hnĕď do očí pozre, ale len tak, keď jej prvý dĕň na nohy, druhý dĕň na driek¹⁹ a tretí dĕň na tvár pozre, ináče tam zle pochodí.“ Jak to nejmladší dopovĕděla, ozvaly se všechny tři: „A kdo toto povie, nach sa na kameň obráti!“ – Potom panny odešly pryč, stavec si to všecko do knihy zapisoval a poutník si vše zapametoval. – Ráno vstali, starci podĕkovali, který si jich zase ani nevšimnul, a šli ďale. – Tu prišli na dvě cesty, jedna byla dobrá, druhá ale bahnatá. Princ chtĕl se hned na tu dobrou dáti, ale poutník ho odvrátil a pravil, že pujdou tou bahnatou. – „Ej, kdĕže by sme sa tam tĕrali²⁰, veď je táto cesta jako stuol,“ mrzel se princ.

„No už hoc²¹ je lepšia, ale mňa musíš poslúchať, a keď nie, Mahulena tvojou ženou nĕbudĕ!“ – řekl poutník a princ, ač nerad, musel s ním na cestu bahnatou. – Dlouho šli po té

¹⁷ Spí. ¹⁸ Málo, skrovnĕ. ¹⁹ Život, tělo. ²⁰ Courali, motali. ²¹ Nechtĕ.

špatné cestě, až div neumdleli, konečně přece došli konce a u města octli se, ve kterém Mahulena, krásná panna, bydlela. – „No, preca sme už raz²² tu“ – potěšili se pocestní, dokonce princ, kterému by již byla o málo vůle odpadla dále jíti. – Chtěl tedy, jak do města vešli, hned ku králi jíti a Mahuleně panně se představit, ale poutník mu nedal, až by si odpočinul a občerstvil se. – Když ale byl připraven, pravil mu poutník: „Počujže, čo ti budem kázat, a jak sa dľa toho něbuděš držať, životom to zaplatíš. Keď príděš dnu do svetlice, čo je v něj Mahulena, ani slova něpovedz, sklop oči na zem a něpohliadni hore. Ona budě stáť na vysokom miestě, na ktoré sa po schodíkach hore chodí, tak ty hľaď hore po schodíkach – výš a výš, a jaknáhle jej nohy po kolená zazreš, něpozeraj ďalej! Budě tam p re tēba i jedlo i víno, ale ty nějedz len tretinu zo všetkého.“

Princ odešel do palácu, vešel do svetlice se sklopenýma očima, nepodíval se vskutku Mahuleně panně jen na nohy, snědl třetinu jídla, vypil třetinu vína a mlčky, jak přišel, odešel.

Druhý den dal mu poutník to samé naučení, řka mu, aby se výše nepodíval na Mahulenu než po pas a potom aby snědl polovic jídla a polovic vína vypil. – Princ to zase vše vykonal, a ačkoliv ho to velmi vábilo oči zdvihnouti výše, přece poutníkovu radu poslechl.

Třetí den pravil poutník princovi: „Dněska je tretí deň, dněš jej muožeš pozreť do tvári, ale len pomaly, nie naraz, lebo zomdlieš. Muožeš aj všetko jedlo zjeť a víno vypiť; aleže sa mi chlapsky drž²³!“ – Princ pospíchal s nedočkavostí do zámku; – jak ale do světnice vstoupil a na Mahulenu, krásnou pannu, pohlédl, tu se začal svět s ním točiti, a byl by o málo na zem padl, taková jasnota jí z tváře zářila. – Když viděla Mahulena, že princ neomdlel ani neumřel, sešla se svého vysokého místa dolů, podala mu ruku a pěkně se s ním shovárala²⁴. – Král, její otec, i všecko dvořanstvo přišlo a divili se, že princ žije. Král dal princovi Mahulenu za ženu,

²² Jednou. ²³ Mužně se chovej. ²⁴ Rozmlouvala.

s tou však výminkou, aby s ní nikdy nejel domů, neboť on byl králem všeho pernatstva²⁵, rozuměl ptačí řeči a věděl, že na ně neštěstí čeká, jestli domů se odeberou. –

Princ nerad k tomu přivoli, ale když se Mahulena na něho podívala, nemohl odpírat. Tedy na to přistal. Slavila se hlučná svatba a princ s Mahulenou bydleli v nejkrásnějším paláci a poutník, princův přítel, s nimi. – Z počátku pozapomínal princ na svého otce, byl velice šťasten, ale potom naléhal ustavičně na Mahulenu, aby otce k tomu přemluvila, by je k otci jeho pustil. Otec nemoha jim říci, co je čeká, nerad je pouštěl, ale když jinak nedali, svolil přece. I vydali se tedy na cestu manželé a poutník s nimi. – I přijeli zase na noc k onomu starci do té chaloupky. Pozdravili; když ale jako po prvé na ně ani se nepodíval, lehli si; manželé záhy usnuli, ale poutník neusnul. O půlnoci přiletěly zase ony tři vrány, starcovy dcery. – Jako tehdáž, ptal se zase starc nejdrívě nejstarší, co ve světě viděla a slyšela.

„Ej, už si ju vezie, Mahulenu, krásnu pannu, mladý princ“ – řekla nejstarší. – Potom se ptal starý prostřední.

„Ej vezie, vezie, ale nĕdovezie, bo ti to poviem, že ho velké něšťastie čaká,“ – řekla druhá; a třetí zvěstovala dále: „Veru čaká, bo jeho macocha je ježibaba a něľubi princa, ani Mahuleny, krásnej panny. – Keď sa budú k zámku zbližovať, pošle ím taký pohár vína, že jak ho vypijú, srdca sa ím rozpuknú; a takého koňa, čo jak naň princ sadně, hněď s ním do Dunaja skočí; a keď to nie²⁶, v noci do svetlice sa ím dostaně čo drak a zmárni²⁷ ích. – A kdo toto povie, na kameň nach sa obráti!“

„Na kameň nach sa obráti,“ opakovaly dvě starší po nejmladší. Starc vše do knihy zapsal, dcery odešly pryč a poutník si to všecko pamatoval. – Ráno vstali, starci podĕkovali a odešli. – Když už před městem byli, tu jim přicházelo mnoho lidí v ústrety, a to byli ti, co jich ježibaba poslala přivítat prince s tím pohárem vína. – Jak to poutník viděl, povídá

²⁵ Ptactva, pernatiny. ²⁶ A když to se nezdaří. ²⁷ Zkazí.

princovi: „Ty ani kvapky toho vína něpi, ale daj sluhovi tomu, čo ti ho nėsie: poslúchni mňa.“ – Kdýž sluhové přišli a pohár vína princovi podávali, že mu to královna posílá na přívitanou, tu řekl sluhovi, aby on mu připil. Ten nechtěl, ale musel, a jak se trochu napil, srdce se mu rozpuklo. – Tu viděl princ, v čem věc byla. – Kdýž se zase na kus cesty k městu přiblížili, vyslala královna opět sluhův, kteří vedli krásného koně pro prince, ale poutník pravil: „Něsadaž na toho koňa, ale nach sadně sluha, čo ho vedie.“ – Princ poslechl. – Kdýž mu sluha koně dával, že mu ho královna posílá, aby po královsku do města přijel, poručil sluhovi, aby on naň sedl. – Jak ale sluha naň sedl, kuň se vzpjal a prosto²⁸ s ním do Dunaje letěl. – Už viděl princ, co macecha obmýšlí. – Ale kdýž konečně domů přišli, bylo radosti plné město, otec se nemohl dost natěšiti s synem a krásnou pannou, ale i macecha tak dělala, jako by velikou radost měla.

I byly hody, jako o svatbě. – Večer, kdýž chtěl jíti princ se ženou spat, povídá mu poutník: „Počuj a poslúchni mňa, veď vieš, že ti dobre radím.“

„Veď ja viem, bračok, nuž čože?“ ptal se princ.

„Dněš ja budēm s tvojou ženou spat.“

„Už to nie, bračok!“ – zvolal princ. –

„Nuž ak nie, tak nie; ale sa ti zle povodí.“ – Princ si rozmýšlel, jak upřímně a dobře mu poutník vždy radil, že nechýbil, kdykoliv ho poslechl, tedy konečně svolil, aby šel poutník s jeho ženou do komory, ale až ona usne. – Kdýž usnula, odešel princ z komory a poutník tam vešel, maje v ruce břitký meč. – O půlnoci se náhle otevrou dvěře a do komory přivalil se ošklivý drak a hned se táhl k loži; ale poutník máchnul mečem a potvoru na zem povalil. I vydala hrozný ryk, že to v celém zámku zaznělo; poutník tělo její oknem do propasti hodil. Potom ale uklonil se k Mahuleně, krásné panně, by setřel s líce jejího krev, která na ni byla

²⁸ Přímo, zrovna.

stříkla. Vtom vrazila do komory čeled, princ i otec jeho, kteří byli strašný ten křik slyšeli. – Když viděli poutníka u Mahuleny, na oděvu krev a že má meč v ruce, tu se naň vrhli, myslíce, že chtěl Mahulenu zabít. Král rozkázal, aby ho do vězení dali, a ráno měl být usmrcen. Dosti se, chudák, všelijak vymlouval, že Mahuleně neublížil, vždyť na ní nebylo poskvrny – ale přece mu nevěřili, až princ kázal, aby pověděl pravdu.

„No, keď poviem praudu, skameniem, a keď nepoviem, musím zomreť, nach tedy vietě praudu“ – a tu povídal poutník vše, jak se co stalo, jak nocovali u starce, jak přiletěly ty vrány a od nich jak se všeho dověděl. – Všecko to pověděl, a jak dopověděl, zkameněl. – Tu teprv princ litoval své nedůvěry, objímal a líbal tvrdé tělo věrného přítele. – Starou královnu našli v propasti mrtvou.

Princ byl velmi smuten a každý den slzami obmýval tělo nešťastného přítele, ale kámen zůstal kamenem. Jednou pozdě večer, když se z lovu domů vracel a právě zase na svého přítele myslel, zašuměly mu nad hlavou křídla a viděl letěti tři vrány. – Jedna povídala: „Eh princ idě domou a něvie, čo sa doma robí.“

Druhá povídala: „Eh něvie, že mu Mahulena, krásna žena, synka porodila s žeravým slniečkom na čele.“ – „Ej něvie, že keby krvou toho dieťaťa kamenné tělo svojho priateľa pokropil, kliatba by s něho bola vzatá“ – řekla třetí a letěly dále. Princ ale pobodl koně a uháněl k zámku – a tu mu již přišli v ústrety dvořané, oznamující, že porodila Mahulena, krásná jeho žena, synka s žeravým slunéčkem na čele. I běžel pln radosti k ženě a k dítěti, a když je políbil, vzal nožík a řízl svému synáčku do malého prstíčku, až mu krev kapala, a když mu jí trochu vykapalo, běžel na dvorec a tuhé tělo svého přítele ní pokropil. – V okamžení byla s něho kletba vzata a jeden druhého objímal. Napotom už nic štěstí jejich nepřekáželo a žili pospolu dlouho a šťastně.